

Latweefchu Awifés.

Ur augftas Gewefchanas = Kummiffiones finau un nowehleschanu.

Nr. 41. Zettortdeenâ Iitâ Oktoberâ 1828.

Siina no uppes israkfchanah m
Kursemmê.

Zannis pehdigôs gaddôs pee Kursemmes up-
pehm tahdas leelas rakfchanas bijufchas, ka tas
gan peekrittih's, schinnis awifés tahs peeminneht.

Ta pirma rakfchana tai 1824tâ gaddâ tappe
usfahfta pee Uhschawas uppes, Ufswanges kir-
spehlê. Muhsu awifés, ohtrâ gadda gahjumâ,
eefsch 50ta nummura, irr peeminnehts, ka
fchi rakfchana nodohmata tappuffi. Uhschawas
uppe, ihstena Kursemmes seena uppote teizama,
jaw Leelfunga laifôs bija israkfta, tapehz ka ta
aisfemdejufees, un plawas purwainas palikfu-
fchas. Bet kâ jaw eet, gan 92 faimneekeem
buhfu spehfs bijis, to rohkmuy pamasitinam
istihriht, bet neweens par to nebehdaja. Ta-
pehz muhsu laifôs gandriht tur nebuht wairs
newarreja eetapt eefsch plawahm, un seens pa-
likke neisplauts un ne iswefts. Nu laudis, ne-
spehdami wairs-paschi glahbtees, pa laifu lai-
keem leelas luhgfschanas zehle, un arri tappe
schehligi paklaustiti no ta Keisera, kas ir us
masu appakfchneeku wajadfibu mihli azzis us-
mett. Us augftas Gubernementa waldischa:ras
isluhgfschanu, muhsu augftâ gohdâ peeminnams
nelaika Keisars un Kungs Aleksanders, divi
desmit tschetrus tuhftofchus Banko=naudas
Rubbulus nowehleja preeksch Ufswanges plawu
zaurakfchanu. Kas wehl truhke, to laudim
wajadseja peedoht, un tee par to usnehmahs
leezineekus raidiht. Gudri mahziti Kungi wiffu
to leelu plawas gabbalu garr Uhschawas uppi,
kas divi juhdses tahlu noect, ismehroja, un
isfkattijahs, fur uhdens labbaki noeeschoht.
Uppei tappe pa weetahm jauns taifns zelsch
nosihmehts, un wifs tas darbs par naudu
tam usdohts, kas masak par to prassija pee tee-

fahm. Ihpascha Kummiffione, kurras Pre-
sidents zeenigs Wensawas dsuntskungs, tas
Wentespilles aprinka teefas kungs, Barons
no Roenne bija, par to ruhpeja, ka wifs tohpohht
pareisi isdarrihts kâ peenahfahs. — Gohds
scheem zeenigeem Kungeem, nu ta rakfchana irr
nobeigta, gan ar leelu puhlinu, bet skatti arri,
kafda derriga ta irr. Ufswanges laudis lab-
pragt pilni pateizibas paschai Keiseriskai Ma-
jestetei pee kahjahm kristu, par to leelu lab-
bumu. Kur ne sirgs ne zilweks warrejis eet,
tur pehrngadd zeenigs Gubernatora kungs tappis-
jahschus iswaddihts. Kur purwa sahles ween
auge, tur taggad jau kohfchas Zahna sahlties
zehlfufchees. Ir patt ta is wezzas uppes-wee-
tas, fur tas grahwis teefcham garram islaifts,
jau sahle aug. — Scho gaddu arri jaunais zee-
nigs Gubernatora Kungs to pilnam pabeigtu
rakfchanu pahrfkattijis, un derrigu atraddis,
jehschu tahds leels uhdens bijis, kahds ilgam
newa redsehts. — Ko gan laudis tur buhtu
eefahfufchi, kad uppe wehl aisfemdeta stahwetu?

Wehl jaruma no Wentes rakfchanas. Scho-
gadd un pehrngadd tik dauds turklaht newa ko
redseht, kâ aispehrn, tapehz ka tas dischums
bija padfihst un nu ta iskohpfschana nahzahs.
Pee Vahgrandes un pee Lehnumuischas arweenu
wehl tappe afimini no uppes israuti, un turpatt
no dsirkalleem apfalti, un wiffi ar nummureem
aisfihmeti. Tas irr brihnum's to redseht, kâ
kats afimins fawadi tohp isfaltis, un kad salikti
tohp, tad tomehr tee winkeli itt wiffi faect. Ta
teiz, ka schee afimini par uhdeni us Kuldigu westi
taps, un tur pee tahm tschetrahm fluhseh'm der-
rehs, kas pee tahm divi rumbahm zeltamas.
Pee Kuldigas tee divi preeksch trihs gaddeem
israkfti Kanali wehl arweenu tohp dsilaki is-
laustii. Tas irr gruhts darbs, jo tur pleenu

akmini ween. Jaw arri namni, schuhni, un ihpafchi pulks smehdu un stiggelu zepu tur zelti irr pee Kanala mallas. Peezi tuhstoschi leeli balki preeksch pihlareem tur irr nospizzeti un kohschi fakrauti gull. Pilsatneekcem jauka zee- reschana, jo appaksch leelas rumbas branga laipa par waffaras laifu zelta. — Patlabban arri pehrngadd us abbahm Wentes pussehm jauns zelsch, treiju assu plats, irr nosihnehts no weena Kursemnes galla lihds ohtram, un ta Keiseriska Majesteete scho waffaru wisseem muischneekcem to usprassitu, maksu par sawu grunti irr soblijust ismaksaft. Tas wairak ne ka 5000 Rubbulus istaifa. Kur Krohna grunte aisnemta, tur zittas atmatta weetas cerahditas taps.

Jr pee ohsteem tohp arweenu dseewahts. Lee- pajas ohsts pa weetahm jaw pataisihts, bet kas par tiltu eebrauz, to mag nomanna, tapehz ka tas darbs tahlu pascha jubra ussahfts tappis. Kas lihds turrenes noeet, tas tulihst warr red- seht, ka schoreisti dauds sawadi tohp taisihts, un ilgaki warrehs tift. Ta teiz, ka Wentes- piller ohstu zittu waffaru arri ussahfts.

Bet par fo wiffi tee Kanali tohp rakti? To es ar ihseem wahrdeem wehl peeminneschu. Redsat, mihli lassitaji, juns sirgs ohderes prassa, kad wesumu us pilsfatu noweddat, un fehwe gandrifs-pakriht, kad balki jadsent. Tomehr mums Kursemneekcem ohsti un andeles pilsfati irr jo flahstu. Ko nu tee zilweki dar- rihs, kas par simtu jubdsehm tahlaki no jubras dsihwo? Teem jamelle uhdens zelli, teem lai- was un struhgas jaelahde sawas mantas, ka pahris zilweku pulku us reisi warr nowest. Wen- tes uppe isnahk dsilli no Leischeem, un buhs labbi apbrauzama uppe, kad akmini iswahkti rumbas nolaitas, un seklas weetas israktas taps. Tur tahlu Leischds muhsu Wente ar zit- tahm Leeluppehm taggad salaishts tohp; tapehz tur ta leela Kanalu rakschana. Nu warrehs no tahlenes ar laiwahm un struhgahm nahkt. Lihds schim Pruhscheem tas andela labbuns bijis, jo us turrenes tahs leelas uppes nokriht. Nu tahs ar muhsu Wenti salaishtas tohp un mums tas leelais andelis nahks Wentespilli. No-

branft nu gan warr par uppi itt aschi ar straumi, bet ka pahbrauks? Nihge teem struhgas wih- reem struhgas jaisdohd, un tee kahjahm eet us mahjahm, par simtu un pufsobtru simtu jubd- sehm, un tee nekahdas prezzes newarr pahwest. Pee muhsu wentes tas nu buhs labbafi, par to tee zelli tohp taisiti us ifkatru puffi. Kad teem pahrbrauzejeem arri wehjsch prettim stahwehs, tee warrehs tomehr sawas laiwahs prett straumi wilkt ar wirweem. Bet ka nu pee rumbahm? — Tur uhdenam jauns zelsch tohp apfahrt rumbu raktis jeb Kanalis, wehl dsittahks ne ka pascha ta uppe. Sinnams nu, uhdens neganti tur rautohs zauri, tapehz augschpuffe tohp pah- leekam siipas sluhses ar leelahm atwerramahm durwin zeltas, un tapatt arri ohtras appakscha puffe. Tahs sluhses arweenu stahw zeetas. Kad nu lairwa nahk ar straumi, tad augschpuf- ses sluhses tohp ustaishtas, Kanalis ar uhdeni peelahts, un lairwa itt rahmi noeet lihds appak- schas gallam. Nu wirfus sluhses tohp aiszel- tas, un appakschas sluhses atdarritas, ka lai- wa lihds ar wiffu to leelu uhdeni, kas Kanali eelahts, warr iseet. Kad lairwa turprettim nahk prett straumi, tad appakschas sluhses tai tohp uswehrtas, un ta rahmi ee- eet, jo tur dsil- kuns. Nu tohp drihs aiswehrtas, un augsch- pusses sluhses attaishtas. Uhdens gahschahs eekschâ, un piida Kanali, lairwa itt pamastim zeltahs, un us preekschu brauz, lihds kamehr is- tohp ahra. Sinnams, ar wilkschanu wiina ja- welf.

Schi ta gudriba pee tam irr. Pehz pahris gaddeem to katrs warrehs sawahm azzim redseht pee Kulbigas.

— 3 —

Stahsti no Kreewu-tautas un walstis.

Z e t t o r t a n o d a k t a.

Widduweju-laihu stahsti.

No leela Ihwana lihds Romanowa-zilts waldbischana.

No 1462 lihds 1613.

151 gaddi.

(Stattees Nr. 36.)

Nu jau redsehm, ka Kreewu-walstis atkal atplankusi, bet ka pehz Kurika zilts ismirscha-

nas ta gan driht pawiffam buhtu pohstâ gahjufi. Wehl tschetri Kreewu waldineeki bija no schihš wezzas ziltš, prohti diwi Zhwanî, weens Wasfils, un pehdejs Weodors.

Nerechtsiga Waffila dehlš, Zhwanš, ar pawahrdu: Leelais, tiffkai 23 gaddus wezs bij, kad waldischanu usnehme, fo 43 gaddus turreja. Tas bija wihrš! Tam bij gudra galwa un drohscha firdš; tapehž winsch arri Zataru juhgu pagallam nofrattija, un no winna laika Zafari no Kreeweem nekahdu meslu wairš nedabbuja, bet winni pabrihscham Kreeweem meslu maksaja. Teesa irr, fa paschi Zafari fawâ starpâ bij nemeerâ kluišchi; bet tas bija Zhwanam par labbu; jo daschu gaddu un reisi ar teem iskarrojees, winsch gallâ tohs wiffai uswarreja, un Kasana pilfatu lihš ar wiffu semmi teem atnehme. Pehdejs Raptshaka-Kahns, Almeds 1480 few paschu nomaitaja, un nu Zataru schkehpiš bij salaufts. Ohtra puffed Zhwanš kildâ kritte ar teem spehzigem Nowgorodereem, jo tee, no weenas gudras un firdigas gaspaschas, Marta wahrâ, muffinati pagallam gribbeja no Kreeweem atfazžitees un ar Pohleem beedrotees. Zhwanš teem ar farra-spehfu usmahzahš. Kaut stipri un daschâ lahgâ gan pretti turrejahš, tomehr teem bij gallâ pasemnotees. Zhwanš 1478 Nowgorodu uswarreja, un driht wezza lepniba pakritte, kad nahkamšs gaddšs wairak ne tuhstoschus baggatus fohpmannus us zitteem Kreewu pilfateem nodsinne, un winnu weetâ atkal zittus eelikke. Wahzu prezzineeki arri atstahje; leela andele pasudde, Mihga tappe baggata un tâ Nowgoroda leelums pamajam isnihke. Gan pilfahš taggad wehl stahw, bet winna labbi, wezzi seedulaike fem pagahjuschi. Arri Plestaneekem, un zitteem masakeem Leelungeem bija preeksch spehzigâ Zhwana japasemmojahš, un tik tahlu, kâ winsch seemela puffed un prett Sibirijas rohbescheem sawus farra-laudis fuhšija, neweens wehl ne bij gahjis; winsch zittahm tantahm meslus uslikke, no zittahm tohs augstakus fungus us Kreewusemmi panehme, un tâ Zhwanš par weenigu semmes-waldineeku palikke, no wiffem Girophas Rehnineem pasihšs un pagohdi-

nahtš, un pirmais bij, kas few paschu par wiffu Kreewu patwaldineeku nosauzehs, kâ ir taggad muhsu Keisari faukti tohp. Widsemme ween winneem ne laimejahš, jo tur tee wahzu brunnineeki tam tik stipri pretti turrejahš, fa winnu Leelneisteris, leelais Plettenbergis diwi kauschanas Kreewus isbaibija un pahwarreja. Tas notikke 1501 un 1502, un pehž schihm kauschanahm tappe us 50 gaddem meers ar brunnineekem derrehtš, kas tomehr usnehmahš, Kreewu leelkungam „tizzibas meslu“ maksajt. Kreewi tobriht no dischgabbaleem un bissehmi wehl dauds nesinnaja, un tapehž Wahzeeschi tohs ar masaku pulku pahrspehje, tomehr ne zik ilgi nebij, kad arri winni wiffus mahzitu tautu farra eerohtschus turreja. Leelais Zhwanš gan arri par to gahdaja, lai winna Kreewi gudraki taptu, un dauds sweschineekus, kas finalkus un gudrus ammatuš pratte, no Wahzsemmes un Italias likke atnahkt. Schee Moskawâ dauds fohschus naminus ustaisija, Kreeweem mahzija, dischgabbalus isleet, nandu kalt un zittas skunstes. Up to laiku arri jau sahje, warru un sudrabu no semmes rakt. Zhwanš ta pehdiga Greekeru Keisera (kas prett Turkeem farrodamees, palikke) meitu ar wahrdu Cappia apprezjeja, un winnas dehlam waldischanas-gohdu atstahje. Pats us jaunu farru prett Zatareem fataisidamees, 66 gaddus wezs, 1505 nomirre.

(Turpmał wairak.)

Teefas flubdinafchanas.

Us pawehleschanu tahs Keiserikas Gohdibas, ta Patwaldineeka wiffas Kreewu walšs u. t. j. pr., tohp pehž Dohbeles aprinka teefas nospreeduma, kad tas scheid pehž likkumeem noteiktš termihšs dehl usmellefchanas to nesinnamu mantineeku pee tahš no Meldera Holtznera atstahšas mantas pahrgahjis, taggad wiffi tee parradudeweji ta nomirruscha Kumbesmuishas meldera Johann Holtznera, no kurreem tee naw isflehgti, kas ar sawahm prassischanahm pehž tahš peeminnetas mantasdalkas jau pee Dohbeles aprinka teefas irr peeteikuschees, scheid usfaukti un faazinati, lai tee, ja ne grihb sawu teesu pasaudcht, ne ween tannî 6tâ Novembra deenâ 1828, kas tas

weenigais un isflehgshanas termihns buhs, pehz ka neweens ne taps wairs peenemts, woi paschi, woi zaur weetneekem, kur tas irr wehlehts, arridsan kur wajadsigs ar aisstahwetaju un pehrminderu peeteizahs, bet lai tee arridsan schinni termihna, tadehl ka atstahstas mantas dalkina tik masa, stary teem par radudewejeem ja warr buht, mekle salihgtees, un tad pehz teefas likkumeem turpma! buhs nospreestam tapf, kas pareisi irr.

Felgawâ 21mâ Septempera 1828. 2
(L. S. W.) von der Howen, Affeffors.
(No. 1086.) Siklehrs Kahrl Blaese.

Us pawehleschanu tahs Keiserifikas Majesteetes, ta Patwaldineeka wiffas Kreewu Walfis u. t. j. pr., tohpy no Brozzenes pagasta teefas, wiffi tee, kam kahdas taisnas parradu prassischanas pee ta Brozzenesmuischas fainneeka Dirseneeku Jahna, kas pars sawas mahjas nespeshchanas dehl irr atdewis, un par kurra mantu zaur scho teesu konkurse spreesta, aizi nati, pee saudeschanas sawas prassischanas, lihds 26tu Dktobera schi gadda, kas por to weenigu un isflehgshanas terminu nolikts irr, ar sawahm prassischanam woi paschi, woi zaur weetneekem, kur kahdi wehleti irr, pee schihs teefas peeteiktees, ar to ihpaschn pamahzishanu, ka neweens, kas lihds tai wirspeeninnetai deenai nebuhtu peeteizees, pehzaki wairs netaps peenemts. Brozzenes pagasta teefa tai 13tâ Septempera 1828. 1

Slakter Wikkell, pagasta wezzakais.
(Nr. 23.) J. Herrmann, pagasta teefas srihweris.

No Lehnas pagasta teefas tohpy melderim Bättneram, kas preeksch tschetreem gadbeem eeksch Dischdeldes sudmallahm par melderi bijis, sinnamâs darrihts: kad winsch lihds 30tu Dktobera mehnescha f. g. sawas tam pee Lehnas basinzas muischu peederrigam fainneekam Wahrdebeku Kristopam eekihletas leetas ne nems atpakkal un to us schahm eekihletahm leetahm isnemtu naudu ne aismakfahs; jeb kad winsch lihds to peerakstisu laiku pee scho pagasta teesu nemelderohs, tad schahs leetas taps isdohtas no Lehnas pagasta teefas. Lehnas pagasta teefa, tanni 22trâ Septempera mehnescha 1828 gadda. 2

(S. W.) ††† Cefalneeku Gihrt, pagasta wezzakais.
(No. 89.) A. C. Dorkowsky, pagasta teefas srihweris.

Preeksch triim neddelahm weens nepasshstams Schihs tam Kliggesmuischas fainneekam Kaile Kahrlam dumju, 8 gabdu wezzu sirgu, ar sedlehm un eemauteem Eihlâ atstahjis, un apfohljeees scho sirgu ohtrâ deenâ no Zukkuma atpakkal braufdamâ atkal isnemt; — Kad nu winsch scho sawu sohleschanu ne irr peepilbejis, tad tas teef usaizinahs, tschetru neddelu starpâ pee schihs pagasta teefas ta sirga labbad peeteiktees, kad ne, tad schis sirgs, ar wiffem sedlehm un eemauteem taps uhtropê pahrdohs. Klugesmuischas pagasta teefa tanni 6tâ Septempera 1828. 1

††† Schnieder Krisch, teefas peefehdetais.
(Nr. 21.) Jrd. Wagner, pagasta teefas srihweris.

Wiffi tee, kas kahdas taisnas prassischanas pee to atlikkuschu mantu ta Krohnamuischas Punderu Waggara Jaunsemju Wikkela dohma turrecht, tohpy no Prawines pagasta teefas scheinan usaizinati, wiffiwchlati, eeksch diwju mehneschu starpu no schihs deenas, prohtams lihds 22tru Novempera mehnescha deenu schi gadda, pee schihs teefas atsauftees, jo pehz nolikta laika, wairs ne weens taps peenemts, un winnam muhschiga fluffu zeeschana uslikta.

Prawines pagasta teefa tai 22trâ Septempera mehnescha deenâ 1828 gadda. 3

††† Selle Lehrum, pagasta wezzakais.
(Nr. 328.) J. E. Salpius, pagasta teefas srihweris.

Pehz Zukkumes aprinka teefas nospreeduma tahs tam schein peederrigam fainneekam Muzzenneeku Zornim zaur teesu nofihletas leetas, kâ sirgi, gohwis, aitas un daschas fainneeku leetas Wadafses muischa tam wairaf sohliadamam taps pahrdohstas, par fo ta 22tra Dktobera deena schi gadda ta nolikta deena buhs.

Wadafses pagasta teefa 29tâ Septempera 1828. 2

††† Narwil Pahwil, pagasta wezzakais.
Zumpst, pagasta teefas srihweris.

Zitta fluddina schana.

Weens bruhns semneeku sirgs, lihds 12 gabdu wezzu, un weena masa pulfa fehwe, lihds 9 gabdu wezza, pehz Lamberta sirgus 21mâ Septempera deenâ us lauku schein atradduschu. Tee kam schee sirgi peeberr, tohpy usfaukti, tschetru neddelu starpâ pee Leel Behris muischas waldischanas peeteiktees.

Leel Behrse 4tâ Dktobera 1828.

Ta muischas waldischana.

Es ist zu drucken erlaubt.

Im Namen der Civilobervverwaltung der Ostseeprovinzen: J. D. Braunschweig, Censor.

No. 424.